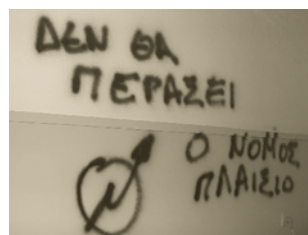

Μια Εναλλακτική Πρόταση για τα Πανεπιστήμια του Λευτέρη Παπαγιαννάκη*

Το πανεπιστήμιο σε επίσημες ευρωπαϊκές και εθνικές πολιτικές λογίζεται πλέον ως ένα εργαλείο δουλειάς που είναι σημαντικό για την κοινωνία, εφόσον δημιουργεί προϋποθέσεις απασχόλησης και προσφέρει αναπτυξιακή έρευνα για αγαθά σ' ένα περιβάλλον άκρατου καταναλωτισμού. Ωστόσο αναγκαία δεν είναι μόνο η κατανάλωση, αλλά και η γνώση, ο πολιτισμός, η αναζήτηση της αλήθειας, της κοινωνικής πραγματικότητας κτλ. Συνακόλουθα, παντού στην Ευρώπη έχει ξεσηκωθεί κύμα αντιδράσεων απέναντι σ' αυτή τη θεώρηση και έχουν προταθεί σχέδια για να επανέλθει το πανεπιστήμιο στην τροχιά που είχε τους τελευταίους αιώνες. Στο κείμενο που ακολουθεί παρουσιάζεται μία πρόταση μεταρρύθμισης του ομίλου ΑΡ.ΣΗ.

Είναι μεγάλη τιμή να βρίσκομαι στη Θεσσαλονίκη μεταξύ σας. Δεν είναι από υπερβολική μετριοφροσύνη να πω ότι το κείμενο πλέον δεν είναι δικό μου. Αποτελεί ένα μάζεμα όσων πρέπει να συζητηθούν, κατά την προσωπική μου γνώμη φυσικά, για μια ριζική μεταρρύθμιση στα πανεπιστημιακά κατ' ουσίαν πράγματα, αλλά πλέον αυτή η πρόταση έχει υποστεί πολλές συμπληρώσεις και διορθώσεις στα πλαίσια αυτής της μικρής μέχρι σήμερα -ελπίζω μεγαλύτερης στο μέλλον- λέσχης προβληματισμού, η οποία ονομάστηκε «Αριστερά Σήμερα» και έτσι δεν

* Καθηγητής οικονομικών
στη Σχολή Χημικών
Μηχανικών του Εθνικού
Μετσόβιου Πολυτεχνείου

πρόκειται πλέον για ένα κείμενο προσωπικό. Έχω βέβαια την τιμή να το εισηγούμαι, αλλά δεν είναι κάτι το προσωπικό. Και σας μιλάω ειλικρινά ότι δεν το λέω αυτό από υπερβολική δόση μετριοφροσύνης. Η συγκυρία, λέμε πολύ συχνά, δεν την διαλέγουμε, αλλά μάς διαλέγει. Η συγκυρία για μια μεταρρύθμιση στα πανεπιστημιακά πράγματα είναι δεδομένη για ιστορικούς, αντικειμενικούς, πολλούς εσωτερικούς και εξωτερικούς λόγους.

Ξέρουμε πολύ καλά, δε χρειάζεται να κρυβόμαστε πίσω από το δάχτυλό μας, ότι ο νόμος-πλαίσιο έχει φθάσει στο αδιέξοδό του. Κανείς σήμερα δεν ξέρει τι πραγματικά ισχύει από τις εκατοντάδες χιλιάδες μικρές ρυθμίσεις που έχουν γίνει. Ενώ ξεκίνησε η πρόταση του νομοθέτη να είναι ένας νόμος-πλαίσιο μιας προσκρούστιας ομοιομορφίας, δεν υπάρχει τμήμα πανεπιστημίου ή ίδρυμα που να μην έχει την ιδιομορφία του, την ιστορία του και την κουλτούρα του.

Τα συλλογικά όργανα ξέρουμε πολύ καλά ότι υπολειτουργούν και γενικώς οι κανόνες του παιχνιδιού θα έλεγα «είναι και δεν είναι». Έτσι ζούμε πολλά χρόνια τώρα, αλλά τον τελευταίο καιρό πυκνώνουν τα φαινόμενα συμπτωμάτων θλιβερών και ευτράπελων. Κατά την προσωπική μου γνώμη επιδεινώθηκε ραγδαία η κατάσταση με το λεγόμενο προσχέδιο νόμου του Υπουργείου, το οποίο αν αυτό είναι το σχέδιο που έχει προκύψει έπειτα από δύο χρόνια διαλόγου, τότε κάτι δεν πάει καλά. Αλλά δεν είναι μόνο αυτοί οι παράγοντες που μας έχουν κάνει να συνειδητοποιούμε -δεν μπορούμε να κρυβόμαστε πια- την κρίση του πανεπιστημίου. Είναι και οι γενικότεροι διεθνείς παράγοντες, είναι μία, αν θέλετε, στροφή σε αγοραίες συμπεριφορές. Το πανεπιστήμιο λίγο-πολύ σε επίσημες ευρωπαϊκές και εθνικές ακόμη πολιτικές θεωρείται σαν ένα εργαλείο δουλειάς, το οποίο μπορεί να έχει κάποια σημασία για την κοινωνία, αν και εφόσον δημιουργεί προϋποθέσεις απασχόλησης, σαν να ήταν η επαγγελματική σχολή που δεν είχαμε ποτέ και όταν μας προσφέρει

αναπτυξιακή έρευνα εφαρμόσιμη για αγαθά σ' ένα περιβάλλον άκρατου καταναλωτισμού. Από 'κει και πέρα μπαίνει στον έλεγχο ανθρώπων με υπέρτατες καχυποψίες, χάνει την ιστορική του εναρμονία γιατί αυτό έκανε πάντα το πανεπιστήμιο, να έχει τα χρήσιμα και τα άχρηστα, γιατί και αυτά που λέμε άχρηστα κάποτε μπορεί να είναι πολύ χρήσιμα και είναι απολύτως αναγκαία για να φύγουμε από τη σκέψη την αγοραία που μας διακατέχει. Η επικοινωνία δεν είναι μόνο κατανάλωση, είναι γνώση, είναι πολιτισμός, είναι αναζήτηση της αλήθειας, της κοινωνικής πραγματικότητας, των δυνατοτήτων αλλαγής κτλ.

Αυτή βέβαια η εκτροπή από το σκοπό του πανεπιστημίου δεν ξεσηκώνει μόνο εδώ ρεύμα αντιπαράθεσης. Και στην Ευρώπη -καμιά φορά το ξεχνάμε λες και είμαστε οι μόνοι που σκεφτόμαστε σοβαρά για το πανεπιστήμιο σ' αυτή τη χώρα ή κάποιοι από μας. Σ' όλη την Ευρώπη, έχει ξεσηκωθεί κύμα αντιδράσεων απέναντι σ' αυτόν τον τρόπο αντιμετώπισης του πανεπιστημίου και έχουν προταθεί σχέδια για να ξαναβάλουμε το πανεπιστήμιο στη σωστή του τροχιά, την ιστορική του, την όμορφη τροχιά, την ιστορική του αρμονία που έχουμε ζήσει τους τελευταίους αιώνες.

Αν έτσι έχουν τα πράγματα το πρόβλημα είναι ποια πολιτική πρέπει να ακολουθήσουμε εμείς οι πανεπιστημιακοί, η πανεπιστημιακή κοινότητα γενικότερα, αναφέρομαι και στους φοιτητές, τους μεταπτυχιακούς, πολύ περισσότερο τα μέλη ΔΕΠ που έχουν δεχθεί να αναλάβουν την ιστορική ευθύνη της διδασκαλίας, της έρευνας και της διοίκησης του πανεπιστημίου. Είναι άραγε η άμιλλα μια αμυντική συμπεριφορά, μία συσπείρωση γύρω από κάποιες αμυντικές γραμμές πίσω από τις οποίες χωράνε τα πάντα και οι πάντες; Έχω την εντύπωση ότι αυτή είναι μια λάθος στρατηγική και πολλοί νομίζω ότι θα συμφωνήσουν, το λέμε στους διαδρόμους, το λέμε σιγά ή φωναχτά, αλλά καιρός είναι να το φωνάξουμε λίγο περισσότερο. Αυτή η πολιτική νομίζω ότι μας εκθέτει στην κοινή γνώμη, στους πολίτες, στους

Η κατάσταση
επιδεινώθηκε
ραγδαία με
το λεγόμενο
προσχέδιο νόμου
του Υπουργείου,
το οποίο αν αυτό
είναι το σχέδιο
που έχει προκύψει
έπειτα από δύο
χρόνια διαλόγου,
τότε κάτι δεν
πάει καλά

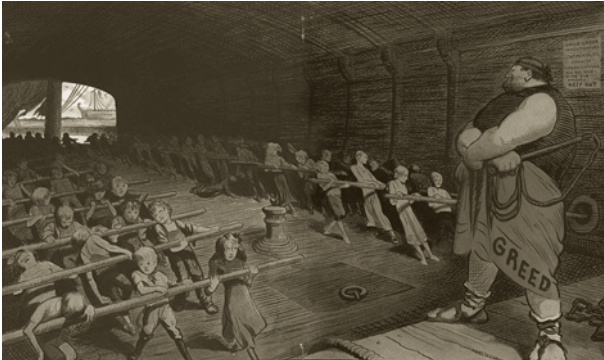
Δεν είναι δυνατόν
το πανεπιστήμιο
να λέει όχι στην
αξιολόγηση, αφού
αυτή δεν είναι
μια διαδικασία
τιμωρίας των κακών,
αλλά αυτογνωσίας
και συνεχής
βελτίωσης για
την εκπαιδευτική
διαδικασία, για
την έρευνα, δηλαδή
για τα παιδιά μας

φυσικούς μας συμμάχους δηλαδή, γιατί σε δημοκρατικές κοινωνίες ζούμε, που πολύ εύκολα μας αντιμετωπίζουν σαν κλειστά συστήματα που μάχονται για να διατηρήσουν τα κεκτημένα τους.

Αν όντως θέλουμε να προχωρήσουμε επιθετικά για να ξαναβρούμε την επαφή μας με την κοινωνία θέλουμε πρόταση και σχέδιο και περί αυτού ο λόγος. Μια πρώτη ενότητα -βεβαίως δεν πρόκειται να διηγηθώ όλο το κείμενο το οποίο μπορείτε να βρείτε στην ιστοσελίδα μας (www.arsh.gr), γιατί είναι πολύ μεγάλο- αλλά τα κύρια σημεία του μπορώ να υπενθυμίσω εδώ. Στη συνέχεια μπορούν οι συνάδελφοι να καταθέσουν τις απόψεις τους και να ακολουθήσει συζήτηση που ελπίζουμε να είναι ουσιαστική.

Δεν μπορεί κανείς παρά να ξεκινήσει από την αρχή. Είναι σαφές πια ότι δεν χρειαζόμαστε ένα νέο νόμο-πλαίσιο, αλλά στην πραγματικότητα ένα νέο συμβόλαιο μεταξύ πολιτείας και πανεπιστημίου, ένα νέο συμβόλαιο με εγγυήσεις και προοπτική. Τι σημαίνει με εγγυήσεις; Επιγραμματικά μόνο σε υπότιτλους θα αναφερθώ, χωρίς πολλές αναλύσεις και αν θέλετε στη συνέχεια μπορούμε οτιδήποτε να το συζητήσουμε.

Ζητάμε από την πολιτεία, πρέπει να ζητήσουμε από την πολιτεία, να εγγυηθεί τελεσιδικώς, άλλωστε αυτή είναι η συζήτηση που γίνεται σ' όλη την Ευρώπη, τη θεσμική αυτοτέλεια και την οικονομική στήριξη του Πανεπιστημίου. Δύσκολα πράγματα. Μπορεί να φαίνονται απλά στην πρώτη τους προσέγγιση, αν τα σκαλίσουμε όμως λιγάκι θα δούμε ότι είναι πάρα πολύ δύσκολα θέματα. Για το αντίκρισμα βεβαίως αυτών όταν ζητάμε να μας παραχωρηθεί δημόσιος χώρος, η λογική συνέπεια, είναι να εγγυηθούν τα πανεπιστήμια την ποιότητα και τη διαφάνεια. Διαφάνεια με όλους τους τρόπους που ξέρουμε και με τα φοβερά εργαλεία που έχουμε σήμερα, όπως το διαδίκτυο. Όλα, όλα, ανοικτά σ' όλους. Το πανεπιστήμιο, η διοίκησή του, οι αποφάσεις, τα τμήματα, τα συλλογικά όργανα, οι κανόνες λειτουργίας, οι καθηγητές, τα βιογραφικά τους, τα

μαθήματα, τα πάντα στον αέρα.

Δεν καταλαβαίνω γιατί τα καλά ιδρύματα του κόσμου έχουν ξεκινήσει κι εμείς διστάζουμε. Ορισμένα προχωράνε σιγά-σιγά με πολύ αργούς ρυθμούς, γιατί δεν μπορούν να το κάνουν. Σίγουρα δεν φοβούνται τίποτα, αλλά βεβαίως είναι απαραίτητη και η εγγύηση της ποιότητας που σημαίνει αξιολόγηση, νέτα-σκέτα.

Δεν είναι δυνατόν το Πανεπιστήμιο να λέει όχι στην αξιολόγηση. Δεν έχει να φοβηθεί απολύτως τίποτα εφόσον συμφωνήσουμε βεβαίως ότι η αξιολόγηση δεν είναι μια διαδικασία τιμωρίας των κακών, αλλά αυτογνωσίας και συνεχής βελτίωσης για την εκπαιδευτική διαδικασία, για την έρευνα, δηλαδή για τα παιδιά μας και για το μέλλον της ανάπτυξης των παιδιών μας. Αυτό εννοούμε χονδρικά με τον όρο εγγυήσεις και από κάτω υπάρχουν χίλια-δύο πράγματα να ειπωθούν, αλλά και με προοπτική, και δε νομίζω ότι υπάρχει πλέον άλλη προοπτική, όχι μόνο λόγω μεγέθους της χώρας αλλά και λόγω ουσίας πλέον από το να ξαναενώσουμε όλες τις δυνάμεις που βρίσκονται στον ενιαίο χώρο της γνώσης.

Νομίζω ότι χρειαζόμαστε έναν ενιαίο χώρο ανώτατης εκπαίδευσης και έρευνας. Είναι απολύτως ακατανόητο να συνεχίζεται στη χώρα μας τα ερευνητικά ινστιτούτα, παραδοσιακά τα ερευνητικά κέντρα, τα οποία στη συντριπτική τους πλειοψηφία επιδίδονται στη βασική έρευνα, να είναι στο Υπουργείο Ανάπτυξης, μακριά από το Υπουργείο Παιδείας

Όλα, όλα
ανοικτά σ' όλους.
Το πανεπιστήμιο,
η διοίκησή του,
οι αποφάσεις,
τα τμήματα,
τα συλλογικά
όργανα, οι κανόνες
λειτουργίας,
οι καθηγητές,
τα βιογραφικά τους,
τα μαθήματα,
τα πάντα στον αέρα.

και επομένως από τα πανεπιστήμια, και να υπάρχουν μεταξύ τους στεγανά, στην οριζόντια κινητικότητα, στις γνώσεις των πληροφοριών, στα μέλη των μεν και των δε. Νομίζουμε ότι όλο αυτό το σύστημα πλέον πρέπει να καταρρεύσει. Βεβαίως προοπτικά βλέποντας, δε μιλάμε αμέσως για τροπολογία από τη μια μέρα στην άλλη.

Θεωρώ επίσης ότι πρέπει να κλείσουμε και την γκριζα σελίδα των ΤΕΙ Αυτό το «είναι και δεν είναι». Τι ακριβώς είναι, ανωτατοποιημένα, μέσα, ανώτερα, επαγγελματικά ή πανεπιστημιακά περίπου, κανένας δεν ξέρει. Δεν έχουμε παιδεία δύο ταχυτήτων. Η ιστορία που τα ΤΕΙ είναι παραγωγός ενδιάμεσων στελεχών δεν αντέχει πλέον ούτε σε θεωρητικές προσεγγίσεις, αλλά και έχει ξεπεραστεί κοινωνικά, ας πούμε πια. Η επαγγελματική εκπαίδευση, η αυστηρή επαγγελματική εκπαίδευση από άλλους φορείς είναι αδύνατη. Νομίζουμε ότι τα ΤΕΙ πρέπει να ανωτατοποιηθούν ουσιαστικά, να ενσωματωθούν σε πανεπιστημιακό καθεστώς, όχι με όρους δημάρχων και καταστηματαρχών, αλλά με όρους καθαρά ακαδημαϊκούς.

Αυτά τα θέματα είναι αρκετά δύσκολα αλλά τ' αφήνουμε στην προοπτική ότι πρέπει να ξεκινήσουμε κάτι τέτοιο και βεβαίως για να ξεκινήσει κάτι τέτοιο χρειαζόμαστε ένα Υπουργείο Παιδείας και Έρευνας, τελεία. Εάν στηριχτούμε σ' αυτή τη βασική αρχή, δηλαδή ένα νέο συμβόλαιο της κοινωνίας μέσω της πολιτείας με τα πανεπιστήμια, τότε από 'κει και πέρα μένουν μερικές ενότητες θεμάτων στις οποίες θα αναφερθώ ακροθιγώς.

Τι εννοούμε περισσότερο για τη θεσμική αυτοτέλεια, κοινώς διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια; Νομίζουμε ότι έχει έρθει η ώρα να σταματήσουμε αυτή τη φοβία της αντικειμενικότητας με ομοιόμορφους κανόνες για κοντούς και για ψηλούς, και να μετατοπίσουμε όλο το κανονιστικό πλαίσιο σε εσωτερικούς κανονισμούς των ιδρυμάτων. Μπορεί δηλαδή ένας νόμος-πλαίσιο να είναι λίγα άρθρα, τι θα ήθελε η πολιτεία να ισχύει για όλους και από

΄κει και πέρα κάθε πανεπιστήμιο να φτιάχνει ένα δικό του εσωτερικό κανονισμό που θα σέβεται τη νομοθεσία, αλλά θα σέβεται επίσης την ιστορία του, την παράδοση του και τις διαφορετικότητες του. Δεν είναι δυνατόν να βάζουμε όλα τα πράγματα στο ίδιο τσουβάλι. Αυτό έχει πολύ μεγάλες συνέπειες και πάρα πολύ μεγάλες δυσκολίες. Είναι απλό να το λέμε, αλλά έχει πάρα πολλές δυσκολίες από πίσω για να υλοποιηθεί.

Το δεύτερο στοιχείο βεβαίως -εκτός από την καθαρά διοικητική και θεσμική αυτοτέλεια- είναι η οικονομική αυτοτέλεια. Γνωρίζουμε το μεγάλο πρόβλημα που υπάρχει. Το 10% ή το 3% του ΑΕΠ που είναι στην Ελλάδα δεν μας ενδιαφέρει. Αυτή τη στιγμή μιλώντας για συμβόλαιο δεν μας ενδιαφέρουν τα ακριβή νούμερα. Το ζητούμενο για την πολιτεία είναι να δεσμευθεί πολιτικά και θεσμικά ότι θα στηρίξει οικονομικά τα πανεπιστήμια και για να διαφοροποιούμε λίγο τα πράγματα, σ' ό,τι αφορά τις υποδομές τους, τις φυσικές τους υποδομές. Ουδείς από μας είναι υπεύθυνος γιατί όλη η πολιτεία καλώς συμφώνησε μ' όλες τις κυβερνήσεις να διευρύνει το σύστημα και να φτιάξει άπειρα πανεπιστημιακά ιδρύματα. Αφού τα 'φτιαξε όμως πρέπει να τα στηρίξει. Και αυτό δεν μπορεί να συζητηθεί στο επίπεδο της ποιότητας που χρειάζεται σε όποιο ποσοστό κι αν κυμαίνεται. Και αν δεν είναι 5% και είναι 6%, ας είναι και 6% του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος.

Σε ό,τι αφορά τις λειτουργικές δαπάνες στην έδρα του πανεπιστημίου να δεσμευτεί τουλάχιστον στο μέσο όρο των εταίρων μας. Αυτή είναι μια εγγύηση την οποία μπορούμε να τη συζητήσουμε μέσα στα επόμενα χρόνια, να υπάρχει σαν υπόσχεση μέσα σ' ένα νόμο-πλαίσιο και να έχουμε και τις αντιπαραθέσεις μας αν δεν τηρηθεί. Να είναι μεσοπρόθεσμο, να οριστεί η θητεία των πρυτανικών αρχών τετραετής με προγραμματικές δεσμεύσεις και να έχει κανόνες διαχείρισης ευέλικτους και διαφανείς. Δεν θα μπω σε λεπτομέρειες γιατί είναι κουραστικές, αλλά όσοι έχουν ασκήσει οικονομική διαχείριση στα Πα-

Μπορεί δηλαδή ένας νόμος-πλαίσιο να είναι τι θα ήθελε η πολιτεία να ισχύει για όλους και από 'κει και πέρα κάθε πανεπιστήμιο να φτιάχνει ένα δικό του εσωτερικό κανονισμό που θα σέβεται τη νομοθεσία, αλλά επίσης την ιστορία, την παράδοση και τις διαφορετικότητες του

Ουδείς από μας
είναι υπεύθυνος
γιατί η πολιτεία
καλώς συμφώνησε μ'
όλες τις κυβερνήσεις
να διευρύνει
το σύστημα και
να φτιάξει άπειρα
πανεπιστημιακά
ιδρύματα

νεπιστήμια -και είχα την ατυχία να 'μαι ένας απ' αυτούς- έχουν πολλά πράγματα να πουν για τα κακώς κείμενα που πρέπει να διορθωθούν.

Η επόμενη ενότητα αφορά την πρακτική διακυβέρνηση. Νομίζουμε ότι έχει ωριμάσει το έδαφος, συζητείται άλλωστε ευρέως πια, για την καθολική ψηφοφορία όχι μόνο των μελών ΔΕΠ, αλλά και των διοικητικών υπαλλήλων, κυρίως των φοιτητών, με την ίδια στάθμιση που έχουν σήμερα. Δε χρειάζεται σ' αυτό ίσως να επέλθει κάποια διαφοροποίηση. Θα μπορούσε να ζητήσει κανείς και μικρότερη συμμετοχή των φοιτητών, αλλά δε νομίζουμε ότι είναι αυτό το κυρίως ζητούμενο. Όμως, κατά τη γνώμη μου, κατά τη γνώμη μας, θα έπρεπε να σταθμίζεται η συμμετοχή, αυτό το βάρος που έχει ο καθένας στο θετικό αποτέλεσμα και με τη συμμετοχή του καθενός, γιατί αυτοί είναι οι βασικοί κανόνες της δημοκρατίας. Διότι θα μπορούσε να 'χουμε το θεωρητικό ενδεχόμενο πολλοί λίγοι φοιτητές να έχουν το ίδιο βάρος με όλο το σώμα των καθηγητών κτλ., αν δεν συμμετέχουν ας πούμε οι φοιτητές στις εκλογές.

Απλοί δημοκρατικοί κανόνες, δύσκολο βεβαίως να περάσουν, θέλουν πολύ συζήτηση, αλλά νομίζουμε ότι είναι το αυτονόητο που μπορούμε να υπερασπιστούμε σήμερα. Εκτός όμως από την εκλογή των οργάνων, ένα καίριο θέμα είναι και το άσυλο. Ήδη συζητιέται να περάσει στην αρμοδιότητα της συγκλήτου του πρυτανικού συμβουλίου. Λέμε πως η Σύγκλητος είναι το αρμόδιο όργανο, πλην όμως, για να είμαστε συνεπείς σε ό,τι επιδιώκουμε, το πρόβλημα του ασύλου δεν τίθεται υπό κανονικές συνθήκες, είναι υπό έκτακτες συνθήκες, τότε υπάρχει το πραγματικό πρόβλημα.

Οπότε, στη δική μας πρόταση επισημαίνεται ότι εάν υπάρχουν πράγματι έκτακτες συνθήκες και δεν μπορεί να συγκληθεί η Σύγκλητος ή δεν μπορεί να υπάρχει απαρτία, τότε οφείλει ο αιρετός πρύτανης και το πρυτανικό συμβούλιο να αναλάβουν τις ευθύνες τους, όποιες κι αν νομίζουν ότι πρέπει να είναι αυτές. Κι' όταν όμως τις αναλάβουν τότε καλό

είναι να πάνε εκτάκτως στη Σύγκλητο και να ζητάνε ψήφο εμπιστοσύνης. Νομίζω ότι είναι η μόνη δημοκρατική διαδικασία που μπορεί να μας φέρει προ των ευθυνών μας, ο καθένας στο μερίδιο που του αναλογεί, και να αφήσουμε τη δημοκρατία να λειτουργήσει με τους ιστορικούς της κανόνες.

Η τρίτη ενότητα που ιδιαίτερα θα πρέπει να δώσουμε βάρος, γιατί συχνά το ξεχνάμε ότι είμαστε πανεπιστήμιο και εκπαιδευτικά ιδρύματα, αφορά τους φοιτητές και την ποιότητα των σπουδών. Ασφαλώς θα πρέπει να ξεκινήσουμε από τη βελτίωση του συστήματος εισαγωγής των φοιτητών στα πανεπιστήμια. Δεν είναι ώρα για να επεκταθούμε πολύ, αφού οι τελικές ιδέες που βοηθούν σ' αυτή την πρόταση είναι ιδέες που έχουν ξαναειπωθεί και έχουν ωριμάσει οι συνθήκες για να τις επεξεργαστούμε σε βάθος. Θα μπορούσαν πολλά πανεπιστήμια, πολλές σχολές, πολλά ιδρύματα, πολλά τμήματα να εξαιρεθούν από τις εξετάσεις, τα λεγόμενα τμήματα χαμηλής ζήτησης, στα οποία δεν έχουν κανένα νόημα οι εισαγωγικές εξετάσεις ή το «όπου λάχει ο καθένας να πέσει». Βεβαίως στις σχολές υψηλής ζήτησης δύσκολα θα καταργηθούν οι εξετάσεις, αλλά να γίνονται με κριτήρια των ιδρυμάτων, έστω και αν πρέπει να γίνονται πάντα για λόγους ευνόητους υπό την εποπτεία του Υπουργείου Παιδείας, για λόγους αντικειμενικότητας, μη διαβλητότητας των αποτελεσμάτων κτλ. Καλό θα ήταν να εξετάσουμε ενδεχομένως και την ιδέα ενός προπαρασκευαστικού έτους, ώστε να φθάσουμε σιγά-σιγά εντελώς στην κατάργηση των εισαγωγικών εξετάσεων.

Δεν θέλω να πούμε περισσότερα σ' αυτό γιατί είναι δύσκολο βεβαίως θέμα, αλλά θα ήταν αδύνατο να χάσουμε το πρόβλημα της διεπαφής μεταξύ πανεπιστημίου και λυκείου που είναι ένα κρίσιμο, η αφετηρία, το εφαλτήριο, το πρώτο βήμα για το πανεπιστήμιο. Σίγουρα πρέπει να πάρουμε όλα τα μέτρα σ' αυτή την ενότητα που αφορούν τη φοιτητική μέριμνα. Λέμε ότι ενδιαφερόμαστε για τους φοιτητές. Πολλές φορές το ξεχνάμε, και τα ιδρύματα και

Όσοι έχουν ασκήσει
οικονομική διαχείριση
στα Πανεπιστήμια
-και είχα την ατυχία
να 'μαι ένας απ'
αυτούς- έχουν πολλά
πράγματα να πουν
για τα κακώς
κείμενα που πρέπει
να διορθωθούν

Όποιος μπει σ' ένα
 ίδρυμα δεν μπορεί να
 μετακινηθεί από
 ένα τμήμα σ' ένα
 άλλο παρά μόνο
 με πολύ περίεργες
 και χρονοβόρες
 διαδικασίες. Είναι σαν
 να λέμε στα παιδιά:
 «Λάθος έκανες! Τι να
 κάνουμε;»

εμείς πάνω στις δουλειές μας κτλ., αλλά η φοιτητική μέριμνα πρέπει να 'ναι πρώτος στόχος, ένας πολύ βασικός στόχος για τα Πανεπιστήμια. Δεν μπαίνουν όμως σε λεπτομέρειες.

Επόμενο σημείο θα έλεγα πως θα έπρεπε να είναι, κι εδώ ίσως είναι από τα σημαντικότερα που πρέπει να σκεφτούμε στα πανεπιστήμια, η αναθεώρηση των διδακτικών μεθόδων. Η από καθέδρας διδασκαλία μας έχει ταλαιπωρήσει πάρα πολύ, την έχουμε πολλές φορές συζητήσει έτσι με τα αρνητικά της, αλλά δεν κάνουμε ό,τι μπορούμε για να στρέψουμε τη διδασκαλία από 'κει, την κατάσταση από την καθέδρας διδασκαλία στη μάθηση.

Αυτό βεβαίως σημαίνει πολλά πράγματα από 'κει και πέρα. Το ένα και δωρεάν σύγγραμμα δεν έχει κανένα νόημα, μιλάμε για πολλαπλή βιβλιογραφία, για δανειστικές βιβλιοθήκες, για χρήση διαδικτύου κ.ά., για πολλές βοήθειες στους καθηγητές που θα τολμήσουν κάτι τέτοιο. Είναι μεγάλη η κατηγορία αυτή, αλλά πρέπει να της αποτίσουμε τη σπουδαιότητα που της χρειάζεται.

Σ' αυτήν επίσης την ενότητα για τους φοιτητές και τις σπουδές θα ήθελα να τονίσω ένα ιδιαίτερο σημείο που το ξεχνάμε παντελώς. Πάρα πολλές φορές υποστηρίζουμε την κινητικότητα των φοιτητών και των διδασκόντων μεταξύ ελληνικών και ευρωπαϊκών πανεπιστημίων και ξεχνάμε ότι απαγορεύεται στους φοιτητές οποιαδήποτε κινητικότητα εντός της χώρας τους και εντός των ιδρυμάτων τους. Όποιος μπει σε ένα ίδρυμα ξέρει πολύ καλά ότι δεν μπορεί να μετακινηθεί από ένα τμήμα σ' ένα άλλο παρά μόνο με πολύ περίεργες και χρονοβόρες διαδικασίες. Είναι σαν να λέμε στα παιδιά: «Λάθος έκανες! Τι να κάνουμε; Μετά από δέκα χρόνια ενός τίτλου που θα σε μετατάξει τελικά στο τμήμα που επιθυμείς, θα κάνεις αυτό που θέλεις». Θεωρούμε ότι πρέπει να υπάρχει η δυνατότητα διαφοροποίησης του πτυχίου από τους ίδιους φοιτητές σ' ένα ποσοστό της διδακτέας ύλης, διατμηματικά πτυχία, αλλά ακόμα και αλλαγή τμήματος, με προϋποθέσεις

φυσικά, αν αυτό πρέπει να γίνει. Δεν μπορούμε να μιλάμε με υποκριτικό λόγο σε ό,τι αφορά τη χρησιμότητα της κινητικότητας.

Και θα κλείσω με την τελευταία ενότητα που είναι βεβαίως και η κορύφωση. Στα μέλη ΔΕΠ ανήκει η ευθύνη της εκπαιδευτικής διαδικασίας, της έρευνας και της διοίκησης των πανεπιστημίων. Νομίζω, λοιπόν, ότι πρέπει να ξαναδούμε πολύ σοβαρά όσα έχουμε πει για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους και να τα κάνουμε πράξη. Δύσκολα πράγματα, αλλά εδώ είμαστε για τα δύσκολα και όχι για τα εύκολα.

Πρώτα φυσικά και πάνω απ' όλα η πλήρης και αποκλειστική απασχόληση. Δεν μπορεί να γίνει διαφορετικά. Είναι δύσκολο, αλλά η σχέση καθημερινής εμπιστοσύνης, με τα παιδιά επί τόσα χρόνια, δεν μπορεί να στηρίζεται στο «είμαι και δεν είμαι στο πανεπιστήμιο». Κάποιοι που θα επιλέξουν ότι θέλουν να κινούνται μέσα στο πανεπιστήμιο πρέπει να έχουν όλα τα δικαιώματα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι, τη δυνατότητα να συμπληρώνουν και το μισθό τους μέσω των ειδικών λογαριασμών -και υπάρχουν οι δυνατότητες σύμφωνα με τους κανονισμούς των ιδρυμάτων- αλλά οι υπόλοιποι που θέλουν να ασχολούνται οι ίδιοι αυτεπάγγελα εκτός πανεπιστημίου καλό είναι να περάσουν στην κατηγορία της μερικής απασχόλησης με λιγότερα δικαιώματα και λιγότερες αμοιβές, αλλά με χρήσιμο έργο, εκπαιδευτικό, μεταφέροντας τη γνώση και την εμπειρία τους.

Επίσης σαφώς νομίζω ότι πρέπει να ανοίξουμε τις πόρτες σε διδάσκοντες π.χ. από τα ερευνητικά κέντρα. Να σπάσουμε τα στεγανά από τα ερευνητικά κέντρα. Διδάσκοντες προσκεκλημένους όχι γενικώς και αορίστως από άλλα πανεπιστήμια αλλά και από ερευνητικά κέντρα. Έχουμε ένα τεράστιο δυναμικό πλέγμα πλάι μας, δεν το χρησιμοποιούμε, δεν μπορούμε να το χρησιμοποιήσουμε. Δεν καταλαβαίνω ακόμη γιατί δεν μπορούμε να έχουμε μέλη ΔΕΠ σε δύο ιδρύματα. Ενώ υπάρχουν διακεκριμένοι

Ο διδάσκων,
η διδακτική του
ικανότητα και
μεταδοτικότητα, η
συνέπεια, η φυσική
του παρουσία,
τα μέσα που
χρησιμοποιεί,
το διδακτικό υλικό,
όλα πρέπει να
αξιολογούνται
υποχρεωτικά σε
κάθε μάθημα,
κάθε εξάμηνο

Έλληνες καθηγητές σε ξένα πανεπιστήμια που τους αφήνουν τα πανεπιστήμια τους, εμείς δεν μπορούμε να τους έχουμε εδώ για ένα εξάμηνο, ούτε δικοί μας να πάνε έξω για ένα εξάμηνο. Και θεωρείται μάλιστα καμιά φορά επιλήψιμο, σκάνδαλο κάτι τέτοιο. Θα 'ταν τιμή μας, θα ήταν ένα πάρα πολύ καλό εργαλείο αποκατάστασης σχέσεως και μεταφοράς γνώσης και εμπειρίας τόσο μεταξύ των ελληνικών ιδρυμάτων όσο και μεταξύ ελληνικών και ξένων ιδρυμάτων.

Θα τελειώσω την ομιλία μου με δύο σημεία ακόμα. Θα πρέπει να ανοίξουμε αυτό που μας αφήνει καμιά φορά έκθετους στα μάτια της ανενημέρωτης κοινής γνώμης. Να ανοίξουμε όλες τις αξιολογικές διαδικασίες κατά την εκλογή, μονιμοποίηση και εξέλιξη των μελών ΔΕΠ, το να είναι δηλαδή κανείς στις εισηγητικές επιτροπές και στα εκλεκτορικά σώματα. Πρέπει όμως να μικρύνουν ποσοτικά γιατί αλλιώς δεν μπορεί να εφαρμοστεί κάτι τέτοιο. Το να είναι ας πούμε το ένα τρίτο (1/3) από άλλα πανεπιστήμια ή άλλα ερευνητικά κέντρα ελληνικά ή του εξωτερικού νομίζω ότι είναι μια ώριμη θέση που πρέπει να αποδεχτούμε και μας αποδεσμεύει από την ανάγκη να αμυνόμαστε για το αν κλεινόμαστε στον εαυτό μας ή όχι.

Τέλος, θ' αναφέρω ένα σημείο το οποίο νομίζω ότι πρέπει να το προσέξουμε ιδιαίτερα. Τα πανεπιστήμια είναι εκπαιδευτικά ιδρύματα και το κύριο έργο τους είναι το διδακτικό. Χωρίς έργο δεν γίνεται, αφού κύριο έργο τους είναι το διδακτικό έργο. Νομίζω ότι η αξιολόγηση του διδακτικού έργου, της διδακτικής ικανότητας, αλλά και της συνέπειας των μελών ΔΕΠ είναι ένα καίριο θέμα. Η παραμέληση αυτού του θέματος μάς δημιουργεί πλήθος προβλημάτων.

Η αξιολόγηση μπορεί να γίνεται από τους φοιτητές με εμπιστευτικά ερωτηματολόγια και ύστερα με υποχρεωτική επεξεργασία να εξαγάγουμε τα συμπεράσματα. Είναι λάθος να νομίζουμε πολλοί ότι οι φοιτητές απαντούν επιπόλαια - και το έχουμε δοκιμάσει σε ορισμένα ιδρύματα εάν απαντούν επιπό-

λαια ή βαθμολογούν καλά αυτόν που τους περνάει. Δεν είναι ακριβώς έτσι τα πράγματα. Ο διδάσκων, η διδακτική του ικανότητα και μεταδοτικότητα, η συνέπεια, η φυσική του παρουσία, τα μέσα, το διδακτικό υλικό, όλοι οι τρόποι που χρησιμοποιούνται πρέπει να αξιολογούνται υποχρεωτικά σε κάθε μάθημα, κάθε εξάμηνο και σ' αυτά τα ερωτηματολόγια να γίνεται ειδική επεξεργασία και στο τέλος να γίνεται μια πολύ καλή συζήτηση αποτίμησης του εκπαιδευτικού έργου του πανεπιστημίου.

Θα μπορούσαμε να πούμε πάρα πολλά ακόμα. Επεσήμανα ορισμένα από τα σημεία τα οποία θεωρούμε ότι θα πρέπει να είναι αναγκαία στο σκελετό μιας τέτοιας πρότασης. Αυτή η πρόταση δεν είναι απλώς λόγια, είναι έτοιμη να παρουσιαστεί και με μορφή σχεδίου νόμου, αν χρειαστεί. Δηλαδή, είναι έτσι διατυπωμένη ώστε από πίσω μπορεί να υπάρχει άρθρο-άρθρο το σχέδιο νόμου.

Δεν είναι η ώρα, η στιγμή και η συγκυρία. Αν όμως χρειαστεί, θεωρώ ότι είναι σκόπιμο να σταματήσουμε να αμυνόμαστε ότι δεν έχουμε πρόταση απέναντι σε μια πρόταση που δεν είναι και η καλύτερη του κόσμου. Μπορούμε να έχουμε πρόταση, μπορούμε να συμφωνήσουμε σε πάρα πολλά πράγματα. Δεν έχει σημασία να διαφωνήσουμε σήμερα ή κατά τη διάρκεια διαλόγου σε λεπτομέρειες, φτάνει να μπορούμε να συμφωνήσουμε σε μία συλλογική πρόταση με σκελετό, με τα βασικά συστατικά της στοιχεία, με βάση την οποία μπορούμε να πούμε ότι θα ξανασυναντήσουμε τους πολίτες, τους βασικούς μας συμμάχους, και θα ανοίξουμε το δρόμο για μια νέα ριζική μεταρρύθμιση του πανεπιστημίου.

Ευχαριστώ πολύ.